

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Tomáše Zadražila a soudců Mgr. Martina Lišky a JUDr. Petra Trebatického, Ph.D., LL.M., v právní věci

žalobkyně: **Mgr. Monika Cihelková**, IČO 66254108
sídlem Vodičkova 37, 110 00 Praha 1
insolvenční správce dlužnice STARÝ TIMBER s. r. o., IČO 27095835
sídlem Bohdaneč 136, 285 25 Bohdaneč
zastoupená advokátkou Mgr. Ing. Gabrielou Jandovou
sídlem Vodičkova 707/37, 110 00 Praha 1

proti

žalované: **PARITAS, s. r. o.**, IČO 25602713
sídlem Průmyslová 566/5, 108 00 Praha 10
zastoupená advokátkou JUDr. Sylvou Rychtálíkovou
sídlem Kodaňská 521/57, 101 00 Praha 10

o neúčinnost právních úkonů

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 22. května 2019, č. j. 37 ICm 3608/2013-85

takto:

- I. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. května 2019, č. j. 37 ICm 3608/2013-85 se ve výroku I. potvrzuje.**
- II. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. května 2019, č. j. 37 ICm 3608/2013-85 se ve výroku II. mění tak, že se určuje, že plnění ve výši 155 610 Kč poskytnuté dlužnicí dne 4. 10. 2012 bezhotovostním převodem z jejího bankovního účtu č. 513858004/4000 žalované na její bankovní účet č. 80728359/0800 je vůči věřitelům dlužnice neúčinné.**

III. Žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.**Odůvodnění:**

1. Ve výroku uvedeném rozsudkem Krajský soud v Praze, jako soud I. stupně, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala určení, že dohoda o vzájemném započtení pohledávek ze dne 5. 10. 2012, č. 2790421, uzavřená mezi dlužnicí STARÝ TIMBER, s. r. o. (dříve LESS & TIMBER, s. r. o.; dále jen „dlužnice“) a žalovanou, je v rámci insolvenčního řízení vedeného Krajským soudem v Praze pod sp. zn. KSPH 66 INS 24574/2012, vůči věřitelům dlužnice neúčinná (výrok I.), zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala určení, že poskytnuté plnění ve výši 155 610 Kč ve prospěch žalované dne 4. 10. 2012, bezhotovostním převodem z bankovního účtu dlužnice č. ú. 5138580004/4000 na bankovní účet žalované č. ú. 80728359/0800, je v rámci insolvenčního řízení vedeného Krajským soudem v Praze pod sp. zn. KSPH 66 INS 24574/2012 vůči věřitelům neúčinná (výrok II.) a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů řízení ve výši 16 456 Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí k rukám právní zástupkyně žalované (výrok III.).
2. Soud I. stupně přitom vyšel z následujících zjištění o skutkovém stavu:
 - dlužnice a žalovaná nejsou ve vztahu osob blízkých ani netvoří koncern;
 - fakturou č. 13/2009 ze dne 1. 4. 2009 se splatností do 14 dnů vyúčtovala žalovaná dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 3. 4. 2008 za měsíc březen 2009 ve výši 278 840,20 Kč, přičemž tato částka byla na účet žalované připsána dne 3. 4. 2009;
 - fakturou č. 44/2009 ze dne 1. 7. 2009 se splatností 2. 7. 2009 žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 3. 4. 2008 za měsíc červen 2009 v částce 311 875,20 Kč, která byla připsána na účet žalované dne 2. 7. 2009;
 - fakturou č. 34/2010 ze dne 1. 7. 2010 se splatností 2. 7. 2010 žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 27. 5. 2009 za měsíc červen 2010 ve výši 342 027 Kč a tato částka byla připsána na účet žalované dne 2. 7. 2010;
 - dohodou o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků č. 10790516 ze dne 5. 11. 2010 s přílohou k zápočtu č. 10790516 došlo mezi dlužnicí a žalovanou k započtení vzájemných pohledávek a závazků v celkové výši 12 390 Kč vyplývajících z faktur se splatností 15. 11. 2010 a 18. 11. 2010;
 - fakturou č. 80/2010 ze dne 3. 1. 2011 se splatností do 14 dnů na částku 329 805 Kč žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 3. 5. 2010 za měsíc prosinec 2010 a tato částka byla připsána na účet žalované dne 6. 1. 2011;
 - fakturou č. 10/2011 ze dne 1. 4. 2011 se splatností do 14 dnů na částku 391 923 Kč žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 3. 5. 2010 za měsíc březen 2011, přičemž tato částka byla na účet žalované připsána dne 7. 4. 2011;
 - mezi dlužnicí jako zástavcem a Citibank Europe plc. jako zástavním věřitelem byla uzavřena zástavní smlouva k podniku ve prospěch zástavního věřitele, a to ve formě notářského zápisu ze dne 15. 12. 2011, č. NZ 1493/2011, N 1260/2011, sepsaného notářem JUDr. Romanem Bláhou;

- dohodou o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků č. 2790044 ze dne 7. 2. 2012 s přílohou k zápočtu č. 2790044 dlužnice a žalovaná započteny vzájemné pohledávky v částce 6 384 Kč z faktur se splatností 14. 2. 2012 a 20. 2. 2012;
- dne 4. 10. 2012 byla z účtu dlužnice u LBBW bank CZ, a. s. poukázána na účet žalované č. ú. 80728359/0800, pod variabilním symbolem 492012, částka 155 610 Kč;
- na základě smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 5. 10. 2012 dlužnice jako postupitel postoupila na žalovanou jako postupníka peněžitou pohledávku vůči ML - INTERIER Praha, o. s., sídlem Místecká 451, Praha 9 - Letňany, z titulu neuhrazené faktury č. 2215379, ze dne 4. 10. 2012, splatné dne 18. 10. 2012, a to v rozsahu částky 80 799 Kč;
- rovněž dne 5. 10. 2012 byla mezi dlužnicí a žalovanou uzavřena dohoda o vzájemném započtení pohledávek č. 2790421 s přílohou k zápočtu č. 2790421, kterou dlužnice a žalovaná vzájemně započteny své pohledávky v celkové výši 82 395 Kč, přičemž dlužnice započtena svou pohledávku ve výši 1 596 Kč dle faktury č. 2221194 splatnou dne 14. 10. 2012 a pohledávku ve výši 80 799 Kč dle faktury č. 2215379 splatnou dne 5. 11. 2012, a žalovaná započtena svou pohledávku v částce 82 395 Kč dle faktury č. 482012 splatnou dne 14. 10. 2012;
- dne 8. 10. 2012 v 18:40 hodin podala věřitelka Citibank Europe plc. vůči dlužnici insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení reorganizace;
- účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení ve věci dlužnice nastaly dne 9. 10. 2012 v 10:07 hodin;
- dlužnice ve vyjádření k insolvenčnímu návrhu ze dne 17. 10. 2012 souhlasila s insolvenčním návrhem věřitelky, neboť byly splněny podmínky prokazující její úpadek i přípustnost reorganizace. Uvedla, že v důsledku svých podnikatelských aktivit se dostala do platební neschopnosti a nemá dostatek prostředků ke splnění svých splatných závazků, má více věřitelů, závazky po lhůtě splatnosti více než 30 dní, zastavila platby podstatné části svých peněžitých závazků a své peněžité závazky neplní po dobu delší než 3 měsíce po lhůtě splatnosti;
- usnesením ze dne 23. 10. 2012, č. j. KSPH 37 INS 24574/2012-A-34, byl zjištěn úpadek dlužnice, ustanovena žalobkyně insolvenční správce a věřitelé vyzváni k přihlášení svých pohledávek;
- do insolvenčního řízení ve věci dlužnice se přihlásilo celkem 221 věřitelů s celkovou výší přihlášených pohledávek 3 365 178 404,33 Kč;
- věřitel E. H. P., s. r. o. uplatnil přihláškou ze dne 6. 11. 2012 za dlužnicí pohledávku z titulu oprav vysokozdvizných vozíků v celkové výši 493 045,80 Kč, splatnou 10. 5. 2012, 5. 7. 2012, 26. 7. 2012, 10. 8. 2012, 28. 8. 2012, 19. 9. 2012 a 25. 9. 2012;
- věřitel Správa Krkonošského národního parku uplatnil vůči dlužnici přihláškou ze dne 19. 11. 2012 pohledávku z titulu nezaplacené kupní ceny dodávek dřevní hmoty v celkové výši 3 454 548,46 Kč splatné v rozmezí od 5. 7. 2012 do 26. 10. 2012;
- věřitel Dřevostroj Čkyně, a. s. uplatnil přihláškou ze dne 31. 10. 2012 za dlužnicí pohledávku z titulu nezaplacené kupní ceny dodávek náhradních dílů v celkové výši 91 836 Kč se splatností dne 25. 6. 2012;
- věřitel Josef Musil uplatnil přihláškou ze dne 6. 12. 2012 pohledávku za dlužnicí z titulu dodání znaleckého posudku v celkové výši 126 637,96 Kč se splatností 29. 8. 2012;

- žalovaná nepřihlásila vůči dlužnici žádnou pohledávku a též nebyla uvedena v seznamu závazků a pohledávek;
 - usnesením ze dne 24. 1. 2013, č. j. KSPH 37 INS 24574/2012-B-47, byla povolena reorganizace dlužnice;
 - usnesením ze dne 23. 4. 2014, č. j. KSPH 37 INS 24574/2012-B-301, byla reorganizace dlužnice přeměněna v konkurs a současně nařízeným předběžným opatřením soud zakázal započítávání vzájemných pohledávek dlužnice a přihlášených věřitelů;
 - fakturou č. 57/2014 ze dne 31. 10. 2014 se splatností do 14 dnů na částku 132 833,80 Kč žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 10. 1. 2014 za měsíc říjen a tato částka byla připsána na účet žalované dne 10. 11. 2014;
 - fakturou č. 75/2014 ze dne 22. 12. 2014 se splatností do 14 dnů na částku 67 481,70 Kč žalovaná vyúčtovala dlužnici provedené pomocné pilařské, truhlářské a lesnické práce dle smlouvy o dílo ze dne 10. 1. 2014 za měsíc prosinec, přičemž tato částka byla na účet žalované připsána dne 31. 12. 2014.
3. Soud I. stupně uvedl, že žaloba byla podána včas, osobou oprávněnou a napadené úkony byly učiněny v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení. Dospěl k závěru, že dohodu ze dne 5. 10. 2012, č. 2790421, uzavřela dlužnice se žalovanou v době, když již byla v úpadku. S ohledem na § 364 obchodního zákoníku se neztotožnil s námitkou žalobkyně, že nebylo možno započíst splatné a dosud nesplatné pohledávky. Naopak shledal, že pohledávky dlužnice a žalované splňovaly podmínky pro započtení. Dovodil, že s ohledem na obchodní spolupráci, která pokračovala i po zjištění úpadku dlužnice, nelze klást k tíži žalované, že za jinak zcela obvyklých podmínek založených na vzájemném obchodování nepředvídala její úpadek. Jelikož podle soudu I. stupně mohla žalovaná i po zjištění úpadku dlužnice jednostranně započíst svou pohledávku splatnou dne 14. 10. 2012 proti pohledávkám dlužnice splatným dne 14. 10. 2012 a dne 5. 11. 2012, měl za splněnou i podmínku § 140 odst. 2 insolvenčního zákona (dále jen „IZ“). Uváděl, že na tom nic nemění ani povolení reorganizace dne 24. 1. 2013, jež byla usnesením ze dne 23. 4. 2014 přeměněna v konkurs, neboť okolnost, že po zveřejnění návrhu na povolení reorganizace dne 17. 10. 2012 již podle § 324 odst. 3 IZ nebylo přípustné započtení, nemění nic na tom, že jak před zjištěním úpadku, tak i před zveřejněním návrhu na povolení reorganizace byly splněny zákonné podmínky pro jednostranný zápočet a dlužnice i žalovaná by i v případě neexistence dohody o započtení mohly ještě dne 17. 10. 2012 před zveřejněním návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku jednostranně své pohledávky započíst. Ohledně námítky žalobkyně, že pohledávka žalované vůči dlužnici, která byla předmětem započtení, byla získána na základě smlouvy o postoupení pohledávek, soud I. stupně uvedl, že předmětem sporu je neúčinnost smlouvy o započtení vzájemných závazků a pohledávek mezi dlužnicí a žalovanou a neplatnost ani neúčinnost smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 5. 10. 2019 nebyla namítána.
4. V případě platby provedené dlužnicí z jejího běžného účtu na běžný účet žalované dne 4. 10. 2012 pak soud I. stupně uvedl, že neshledal důvodnou námitku žalobkyně týkající se splatnosti faktury do 14 dnů, jelikož v řízení bylo prokázáno, že mezi dlužnicí a žalovanou bylo běžnou obchodní praxí uvádět dobu splatnosti do 14 dnů, přičemž zcela běžně docházelo k proplácení daňových dokladů (faktur) ze strany dlužnice v průběhu několika málo dní od jejich vystavení a stejná obchodní praxe pokračovala i v době reorganizace dlužnice. Z těchto důvodů žalobu na určení neúčinnosti dohody o započtení vzájemných pohledávek a neúčinnosti poskytnutého plnění zamítl. O náhradě nákladů řízení pak rozhodl podle § 151 odst. 1 za použití § 142 odst. 1 o. s. ř. a s ohledem na výsledek sporu přiznal v řízení úspěšné žalované náhradu

nákladů řízení za právní zastoupení v celkové výši 16 456 Kč sestávající z odměny za čtyři úkony právní služby po 3 100 Kč, čtyř režijních paušálů po 300 Kč a 21 % DPH z těchto částek.

5. Proti tomuto rozsudku soudu I. stupně podala žalobkyně včasné odvolání, jelikož nesouhlasila s jeho hodnocením a navrhovala, aby jej odvolací soud změnil a určil neúčinnost vůči věřitelům uplatňujícím své právo vůči dlužnici v rámci insolvenčního řízení vedeného u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 37 INS 24574/2012 jednak dohody o vzájemném započtení pohledávek ze dne 5. 10. 2012, č. 2790421, uzavřené mezi dlužnicí a žalovanou, a jednak poskytnutí plnění ve výši 155 610 Kč uskutečněného dlužnicí vůči žalované dne 4. 10. 2012 bezhotovostním převodem z bankovního účtu dlužnice číslo 5138580004/4000 na bankovní účet žalované číslo 80728359/0800 a zároveň, aby zrušil výrok III. napadeného rozsudku. Uváděla, že insolvenční řízení ve věci dlužnice bylo zahájeno dne 9. 10. 2012 na základě insolvenčního návrhu věřitelky Citibank Europe plc. podaného s návrhem na povolení reorganizace, přičemž reorganizace byla povolena na základě rozhodnutí insolvenčního soudu ze dne 23. 10. 2012. Odkazovala na § 324 IZ, podle něhož od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku platí zákaz maření reorganizace spočívající mimo jiné i v nepřipustnosti vzájemného započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, a to i tehdy, jestliže zákonné podmínky započtení byly splněny před uvedeným okamžikem. Na základě toho dovozovala, že započtení nemohlo být provedeno se stejným výsledkem v průběhu insolvenčního řízení, neboť od 9. 10. 2012 nebylo započtení až do prohlášení konkursu dne 23. 4. 2014 možné a závazky žalované vůči dlužnici by tak za standardního chodu věci byly zaplacený do majetkové podstaty dlužnice.
6. Žalobkyně uváděla, že podle jejího názoru bylo k uzavření dohody o započtení, jemuž předcházelo postoupení pohledávky, přistoupeno právě s ohledem na skutečnost, že jednostranné započtení, resp. splnění dluhu, nebylo možno použít, jelikož v době uzavření dohody chyběl jeden ze zákonných prvků, jenž musí být naplněn v případě jednostranného započtení, a to vzájemná splatnost pohledávek. Žalovaná tak byla zvýhodněna oproti ostatním věřitelům, kteří své pohledávky museli přihlásit do insolvenčního řízení. Namítala, že pokud by byl dodržen obvyklý postup mezi dlužnicí a žalovanou, musela by žalovaná přihlásit své pohledávky do insolvenčního řízení a své závazky zaplatit do majetkové podstaty dlužnice. Ztotožnila se sice s názorem soudu I. stupně, že bylo možné platně učinit úkon, jenž by vedl k započtení splatných a nesplatných vzájemných pohledávek, zdůrazňovala však, že v daném řízení nenapadá platnost takového úkonu, ale tvrdí, že tento úkon, a to dohoda o započtení dosud nesplatných pohledávek ve spojení se smlouvou o postoupení pohledávky, byl úkonem zvýhodňujícím, tj. úkonem neúčinným. Uzavřením dohody o vzájemném započtení pohledávek i provedením samotných plateb proto došlo ke zvýhodnění žalované věřitelky oproti ostatním věřitelům dlužnice a zároveň nebylo prokázáno, že by se jednalo o právní úkony učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku.
7. Dále namítala, že soud I. stupně nepostupoval správně, pokud nepřihlédl k jejímu tvrzení o propojení dohody o zápočtu se smlouvou o postoupení pohledávky a k provedenímu důkazu smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012. Poukazovala na to, že pokud se soud domníval, že je třeba z její strany tvrdit nějaké skutečnosti, případně učinit procesní návrhy (např. domáhat se žalobou i určení neúčinnosti smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012), případně, že je věc možné posoudit jinak, než podle jejího právního názoru, měl postupovat podle § 118a o. s. ř. a poskytnout jí příslušná poučení, což však neučinil, čímž řízení zatížil vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé. Konečně doplnila, že od 2. 10. 2012 byly v úpadku koncernové společnosti dlužnice, a to Less a. s. a Less and Forest s. r. o., a ze zveřejněných příloh insolvenčních návrhů ohledně těchto společností bylo zřejmé, že mají s dlužnicí větší množství závazků a že se dlužnice nachází v úpadku.

8. Žalovaná ve vyjádření k podanému odvolání navrhovala potvrzení napadeného rozsudku, jež považovala za správný po věcné i právní stránce. Uváděla, že v řízení bylo prokázáno, že veškeré právní úkony odpovídaly běžnému obchodnímu styku.
9. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal podle § 212 a § 212a o. s. ř. napadený rozsudek i řízení jeho vydání předcházející a po doplnění dokazování fakturami žalované č. 48/2012 a č. 49/2012 dospěl k těmto zjištěním a závěrům.
10. Z obsahu spisu vyplynulo, že žalobkyně v žalobě navrhovala mimo jiné důkaz výsledkem Ing. Jana Mičánka. Ve vyjádření ze dne 24. 2. 2014 (č. l. 46 spisu) pak žalovaná navrhovala také důkaz svými fakturami č. 48/2012 a č. 49/2012. Tyto navrhované důkazy soud I. stupně neprovedl, přičemž ani nerozhodl o jejich neprovedení, ani v napadeném rozsudku nevyložil důvody jejich neprovedení. V případě žalobkyní navrhovaného důkazu výsledkem Ing. Jana Mičánka přitom nebylo z žaloby zřejmé, k jakým skutečnostem měl tento výsledek směřovat. K dotazu odvolacího soudu strana žalující uvedla, že Ing. Jan Mičánek byl jednatelem dlužnice a návrh jeho výsledku byl činěn k prokázání tvrzení, že se nejednalo o obvyklý postup v obchodním styku. S ohledem na velký časový odstup však měla za to, že si již nebude pamatovat podrobnosti, proč na provedení tohoto důkazu netrvala. S přihlédnutím k tomuto stanovisku žalobkyně, jakož i s ohledem na provedené listinné důkazy a níže uvedené právní posouzení, shledal odvolací soud výsledek Ing. Jana Mičánka pro posouzení a rozhodnutí věci nadbytečným, a proto tento důkazní návrh zamítl. Jelikož žalovaná při jednání odvolacího soudu předložila své faktury č. 48/2012 a č. 49/2012, jež řádně označila k důkazu v řízení před soudem I. stupně, odvolací soud jimi doplnil dokazování.
11. *Podle § 241 IZ, zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (odst. 1). Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odst. 2). Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník a) splnil dluh dříve, než se stal splatným, b) dohodl změnu nebo nabízení závazku ve svůj neprospěch, c) prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva, d) poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci bromadné (odst. 3). Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odst. 4). Zvýhodňujícím právním úkonem není a) zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu, b) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovu blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka, c) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem (odst. 5).*
12. V projednávané věci se žalobkyně podanou žalobou domáhala jednak určení neúčinnosti dohody o vzájemném započtení pohledávek ze dne 5. 10. 2012 a jednak neúčinnosti plnění ve výši 155 610 Kč poskytnutého dne 4. 10. 2012.
13. Pro posouzení nároku na určení neúčinnosti dohody o vzájemném započtení pohledávek ze dne 5. 10. 2012 považoval odvolací soud za zásadní zejména následující závěry vyplývající z judikatury Nejvyššího soudu.

14. V rozsudku ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. 29 ICdo 12/2015, uveřejněném pod číslem 92/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, Nejvyšší soud uzavřel, že *na neúčinnost započtení lze zásadně usuzovat jen tehdy, je-li neúčinný právní úkon, z něž vzešla pohledávka, kterou věřitel dlužníka, ohledně kterého je vedeno insolvenční řízení, použil k započtení.* V tomto rozsudku Nejvyšší soud též uvedl, že *nedůvodnost žaloby plyne již z toho, že žalobce odpůří žalobou neodporoval „celému“ právnímu úkonu, v němž byl obsažen i zápočet vzájemných pohledávek dlužnice a žalované (tj. neodporoval dohodě o narovnání).*
15. K těmto závěrům se Nejvyšší soud následně opakovaně přihlásil. V rozsudku ze dne 31. 8. 2020, sen. zn. 29 ICdo 139/2017, Nejvyšší soud uvedl následující: *Z výše podaných judikatorních závěrů pak pro poměry projednávané věci plyne, že neodporoval-li žalobce odpůří žalobou také kupní smlouvě, tedy právnímu úkonu, z něhož vzešla pohledávka použitá dlužníkem a žalovaným k započtení vzájemných pohledávek v uzavřené dohodě o započtení, nemohl uspět s odpůří žalobou, jíž se domáhal „jen“ vyslovení neúčinnosti dohody o započtení a vrácení plnění z „neúčinného“ právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka.*
16. V usnesení ze dne 22. 12. 2020, sen. zn. 29 ICdo 3/2019, se pak Nejvyšší soud k otázce neúčinnosti dohody o započtení ve vazbě k právnímu jednání, z něhož vznikly pohledávky použité k započtení, vyslovil následujícím způsobem: *Současně není žádných pochyb o tom, že závěr, podle kterého žalobce nemůže uspět s odpůří žalobou, jíž se domáhá „jen“ vyslovení neúčinnosti dohody o započtení, aniž by odporoval rovněž právnímu jednání, ze kterého vznikly pohledávky následně k započtení použité, se zcela prosadí také za situace, kdy v době rozhodování odvolacího soudu o odpůří žalobě již byla (dříve podaná) žaloba o neúčinnost takového právního jednání soudem pravomocně zamítnuta. Z pohledu naplnění předpokladů, za nichž lze vyhovět odpůří žalobě na neúčinnost dohody o započtení, totiž není žádný rozdíl mezi tím, když žalobce vůbec neodporuje právnímu jednání, z něhož vzešla pohledávka použitá dlužníkem a žalovaným k započtení vzájemných pohledávek v uzavřené dohodě o započtení, a tím, když žalobu na neúčinnost takového právního jednání sice podá, soud ji však dříve, než bude rozhodovat o neúčinnosti dohody o započtení, jako nedůvodnou pravomocně zamítne.*
17. Z této konstantní judikatury, k níž se Nejvyšší soud přihlásil též v usnesení ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 ICdo 10/2019, předně jednoznačně vyplývá obecná použitelnost závěru, že *na neúčinnost započtení lze zásadně usuzovat jen tehdy, je-li neúčinný právní úkon, z něž vzešla pohledávka použitá dlužníkem a žalovaným k započtení vzájemných pohledávek v uzavřené dohodě o započtení.* Zároveň se však podle odvolacího soudu z těchto rozhodnutí podává, že *o neúčinnosti takového právního úkonu, z něž vzešla pohledávka použitá k započtení, musí být v řízení rozhodnuto, protože je nezbytné, aby právní úkon, z něhož vzešla započítávaná pohledávka, byl předmětem řízení o odpůří žalobě.*
18. V projednávané věci však žalobkyně smlouvu o postoupení pohledávek ze dne 5. 10. 2012 neučinila předmětem řízení, neboť v žalobě nenavrhovala určení její neúčinnosti. Žalobkyně přitom podala odpůří žalobu posledního dne zákonné jednoroční lhůty k jejímu podání podle § 239 odst. 3 IZ a tvrzení o smlouvě o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012 v řízení poprvé uplatnila až při soudním jednání dne 15. 5. 2019, tedy více než 5 let po podání žaloby, kdy již nebyl dán žádný procesní prostor k jejímu rozšíření o tento právní úkon. Jak již bylo uvedeno výše, právní úkon, z něhož vzešla započítávaná pohledávka, musí být předmětem řízení o odpůří žalobě. Není proto možné, aby soud v odpůří žalobě směřující toliko proti samotné neúčinnosti dohody o zápočtu, posuzoval neúčinnost právního úkonu, z něhož vzešla započítávaná pohledávka, jako otázku předběžnou. Ani včasné (při prvním jednání před soudem I. stupně) doplnění tvrzení ohledně existence smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012 tak nemohlo ničeho změnit na skutečnosti, že žalobkyně v propadlé lhůtě ohledně této smlouvy odpůří žalobu nepodala. Pokud žalobkyně ohledně transakce mezi dlužnicí a žalovanou ze dne 5. 10. 2012 učinila předmětem řízení toliko dohodu o vzájemném započtení pohledávek, nemohla být již z tohoto důvodu úspěšná. Žalobkyně se přitom mylí,

domnívá-li se, že by bylo povinností soudu poučovat ji o tom, jakého nároku se má odpůřci žalobou domáhat.

19. Soud I. stupně tedy v napadeném rozsudku správně uzavřel, že předmětem sporu je (toliko) neúčinnost dohody o vzájemném započtení pohledávek mezi dlužnicí a žalovanou, a nikoli neúčinnost smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012, a proto též postupoval správně, pokud žalobu v tomto rozsahu zamítl. S ohledem na toto právní posouzení se odvolací soud již další odvolací argumentací žalobkyně nezabýval, neboť nemohla ničeho změnit na skutečnosti, že nepodala odpůřci žalobu, již by se domáhala neúčinnosti smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 5. 10. 2012. Jen pro úplnost proto odvolací soud doplňuje, že ustanovení § 324 odst. 3 IZ, na něž odkazovala žalobkyně, by se v projednávané věci neuplatnilo, jelikož k započtení došlo ještě před podáním a zveřejněním návrhu na povolení reorganizace.
20. Veden těmito závěry shledal odvolací soud výrok I. napadeného rozsudku věcně správným, a proto jej podle § 219 o. s. ř. potvrdil (výrok I.).
21. Jinak je tomu však v případě plnění částky 155 610 Kč, jež byla dne 4. 10. 2012 poukázána z účtu dlužnice na účet žalované pod variabilním symbolem 492012.
22. Ohledně možnosti odporovat plnění dluhu Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014, uvedl, že *v R 60/2014 Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, je právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (ve znění účinném do 31. prosince 2013), jelikož jde o projev vůle směřující k zániku povinnosti splnit dluh (závazek) a lze mu tedy odporovat. Na základě toho k výkladu § 241 IZ uzavřel, že závěry učiněné v R 60/2014 jsou v této věci plně uplatnitelné. Nelze pochybovat o tom, že neúčinným právním úkonem může být také plnění na již splatný dluh. Prospěch, který se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka, totiž nespočívá v tom, že věřitel dostane od dlužníka více, než by mu náleželo (nebýt úpadkové situace dlužníka), ale že je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům (kteří by měli v konkursu pro účely poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit) [srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2016, sen. zn. 29 ICdo 5/2016]. Dovolatel se tak mylí, má-li za to, že neúčinným právním úkonem nemůže být plnění dluhu ani tehdy, jestliže se v jeho důsledku některému věřiteli dostane vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu. Právě selektivnímu uspokojování jednoho věřitele v neprospěch ostatních věřitelů má institut neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů zabránit. Zásada par conditio creditorum (pari passu) neboli poměrného uspokojování nároků věřitelů (nezajištěných věřitelů), je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení, jež je modifikována zvláštními nároky některých věřitelů (srov. zejména § 296 a § 298 insolvenčního zákona).*
23. Dokazováním provedeným v řízení před soudem I. stupně bylo prokázáno, že dlužnice ke dni 4. 10. 2012, kdy byl proveden sporný právní úkon, byla v úpadku, jenž byl na základě insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení reorganizace podaného dne 8. 10. 2012 zajištěnou věřitelkou Citibank Europe plc. následně zjištěn usnesením ze dne 23. 10. 2012, č. d. A-34. V řízení zároveň nebylo nijak zpochybněno tvrzení žalobkyně, že v insolvenčním řízení nebudou nezajištění věřitelé uspokojeni, jež má oporu v obsahu insolvenčního spisu. Žalované se tak plněním ze dne 4. 10. 2012 nepochybně dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by jí jinak náleželo v konkursu. Byly tedy splněny podmínky zvýhodňujícího právního úkonu podle § 241 odst. 1, 2, 4 IZ.
24. Odvolací soud doplnil dokazování žalovanou předloženými fakturami - daňovými doklady ze dne 1. 10. 2012 č. 48/2012 a č. 49/2012. Z provedeného důkazu fakturou č. 48/2012 ze dne 1. 10. 2012 odvolací soud při posouzení věci nevycházel, jelikož z jejího obsahu vyplynulo, že se týká pohledávky, jež byla předmětem dohody o započtení ze dne 5. 10. 2012, ohledně níž nebyla žalovaná v řízení úspěšná z důvodů výše vyložených. Z faktury č. 49/2012

ze dne 1. 10. 2012 pak odvolací soud zjistil, že ji žalovaná vystavila dlužnici jako odběratelce za provedené pomocné pílařské a truhlářské práce dle plnění smlouvy o dílo ze dne 2. 1. 2012 v měsíci září na celkovou částku 155 610 Kč včetně DPH se splatností do 14 dnů. Pokud tedy dlužnice poskytla plnění na tuto fakturu již dne 4. 10. 2012, jednalo se o úkon, jímž splnila dluh dříve, než se stal splatným (srov. § 241 odst. 3 písm. a/ IZ).

25. Aby se tedy nejednalo o zvýhodňující právní úkon, musely by být naplněny všechny podmínky § 241 odst. 5 písm. b) IZ. Z provedeného dokazování vyplynulo, že se skutečně jednalo o právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, neboť dlužnice běžně u žalované objednávala provedení pomocných pílařských a truhlářských prací a faktury za tyto práce jí pravidelně proplácela před datem splatnosti. Žalobkyně netvrdila a ani v řízení nevyplynulo ničeho, co by zpochybňovalo, že provedené práce odpovídaly účtované ceně. V řízení naopak bylo prokázáno, že žalovaná není osobou dlužnici blízkou ani s ní netvoří koncern. S ohledem na tato zjištění postupoval odvolací soud podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. a vyzval žalovanou, aby vylíčila všechny rozhodné skutečnosti a označila všechny důkazy k jejich prokázání ohledně toho, že ke dni 4. 10. 2012 nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužnice je v úpadku. K této výzvě strana žalovaná uvedla, že vzhledem k tomu, jaký byl předmět činnosti žalované, nebylo spravedlivé po ní požadovat, aby si zjišťovala, v jaké je dlužnice kondici a aby si ověřovala skutečnosti z jejího účetnictví. Problémům dlužnice nic nenasvědčovalo. V minulosti dlužnice své závazky vůči žalované vždy řádně hradila. Žalovaná se též spoléhala na to, že nedobrou finanční situaci dlužnice se podaří zhojit v rámci reorganizace, pročez v jejím průběhu pokračovala ve spolupráci s dlužnicí. Na základě toho nezbylo odvolacímu soudu než uzavřít, že žalovaná neuvedla žádné relevantní skutečnosti, jež by podporovaly závěr, že ke dni 4. 10. 2012 nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že je dlužnice v úpadku, ani k tomu neoznačila žádné důkazy. Žalovaná tedy neprokázala naplnění všech podmínek stanovených v § 241 odst. 5 písm. b) IZ, z čehož vyplývá, že plnění ve výši 155 610 Kč poskytnuté dlužnicí dne 4. 10. 2012 žalované je zvýhodňujícím právním úkonem ve smyslu § 241 IZ. Odvolací soud k tomu pro úplnost dodává, že také právní úkony učiněné mezi žalovanou a dlužnicí následujícího dne 5. 10. 2012 (smlouva o postoupení pohledávky a dohoda o vzájemném započtení pohledávek), jež, jsou-li posuzovány společně, nelze považovat za úkony obvyklé v obchodním styku, spíše nasvědčují tomu, že žalovaná měla vědomost o úpadkové situaci dlužnice.
26. Proto odvolací soud postupoval podle § 220 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a změnil napadený rozsudek ve výroku II. tak, že určil neúčinnost právního úkonu ze dne 4. 10. 2012 (výrok II.).
27. Jelikož odvolací soud změnil napadený rozsudek, postupoval podle § 224 odst. 2 o. s. ř. a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel přitom z toho, že předmětem řízení byly dva nároky na určení neúčinnosti právního úkonu, přičemž ohledně jednoho z nich (právní úkon ze dne 4. 10. 2012) byla procesně úspěšná žalobkyně a ohledně druhého nároku (právní úkon ze dne 5. 10. 2012) byla naopak úspěšná žalovaná. Protože byl podíl úspěchu i neúspěchu žalobkyně a žalované ve věci shodný, postupoval odvolací soud podle § 142 odst. 2 o. s. ř. a žádné z účastnic nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III.).

Poučení:

Proti výrokům I. a II. tohoto rozsudku je dovolání přípustné, jestliže na základě dovolání podaného do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím Krajského soudu v Praze, dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237, § 239 a § 240 odst. 1 o. s. ř.).

Proti výroku III. tohoto rozsudku není dovolání přípustné (§ 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.).

Toto rozhodnutí se považuje za doručené okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 71 odst. 2 IZ); žalobkyni a žalované se však doručuje i zvláštním způsobem, přičemž lhůta k podání dovolání začíná běžet ode dne, kdy bylo rozhodnutí doručeno adresátu zvláštním způsobem (§ 74 odst. 2 IZ).

Praha 8. června 2021

JUDr. Tomáš Zadražil v. r.
předseda senátu